Euskal Herriko Ahotsak

ahotsak.com

Louis Biscaichipy

Ezterenzubi, Nafarroa Beherea (1920)

Aurkibidea

Biografia

Louis Biscaichipy Ezterenzubiko Agerria etxean sortu zen 1920ko apirilaren 22an. Urte bat zuenean, familia Eiheraldean plantatu zen. 7-11 urte artean, Ahatsako osaba baten etxean egon zen, bere sortetxetik 3 oren bideetan, oinez. 11 urtetan Eiheraldera itzuli zen. Lan ttipi franko egin zituen bertan, 14 urtetan bortura artzain joan aintzin (Artxilondo). 19 urtetarik hara, artzaingoan segitu zuen lau urtez, beste etxalde batzuendako. 1944an Esterenzubira ezkondu zen, eta ezkontza hortarik 7 haur sortu ziren. 1969an alargundurik, Ameriketara abiatu zen. Kalifornian 6 urte pasatu ondoren, etxera itzuli zen artzaingoan segitzeko.

Zintak

EZB-001

- **Proiektua**: Euskal kultur erakundearen artxiboak
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Maitia, Pantxika
- **Data**: 2007-07-31
- **Iraupena**: 77 min
- **Euskarria**: Bideo digitala

Pasarteak

1. Ezterenzubiko haur baten bizia 11 urte artio (1920-1931)

- **Erref**: EZB-001/001
- **Iraupena**: 0:05:50. **Hasi**: 00:00:00. **Bukatu**: 00:05:50
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Baserria » Baserriko lanak » Ardogintza

Laburpena:
Louis Biscaichipy herritik 8 kilometrotan bizi zen, Eiheraldia baserrian. Hortakotz, burrasoek igorri zuten osaba baten etxera Ahatsara, han eskola eta eliza hurbilago zirelotz. Komunionea egin orduko, 11 urtetan, etxera berriz itzuli nahi izan zuen.

2. Bizia bortuan Artxilondon

- **Erref**: EZB-001/002
- **Iraupena**: 0:02:54. **Hasi**: 00:05:50. **Bukatu**: 00:08:44
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Baserria » Baserriko lanak » Ardogintza

Laburpena:
Hamalau urtetik hara, Baxenabarreko gaztea artzain joan zaiteken, maiatzetik urrira, bortura, . Han ardiak zaintzen eta deizten zituen, bai eta ere gasna egiten. Batzutan, artzain bat baino gehiago ziren etxolan. Louis Biscaichipy 6 urtez egon da artzain Artxilondon.

3. Ogia eta mestura

- **Erref**: EZB-001/003
- **Iraupena**: 0:05:49. **Hasi**: 00:08:44. **Bukatu**: 00:14:33
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- Baserria » Baserriko lanak » Errota

Laburpena:
Ogia astero erretzen zen, su ederra eginez labean. Su ederrak adar ainitz eskatzen zuen eta egurra tiratzea menditik behiekin. Ogi irina eiheratik ukaiten zen, arto bihiaren truke (100 kg ogi irin 75 kg arto bihiren truke). Eguneroko ogiaz aparte, egiten zen ere zopako ogia, baratxuri saldan trenpaturik jateko. Mestura ere egiten zen : goizetan xigorturik (mestura gorritzekoan) eta arratsetan esneari nahasirik hartzen zen, baratxuri saldatik landa.

4. Mesturaren egitea

- **Erref**: EZB-001/004
- **Iraupena**: 0:02:21. **Hasi**: 00:14:33. **Bukatu**: 00:16:54
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa

Laburpena:
Mestura arto irinarekin egiten zen (artoa garai hartan etxe guzietan egiten zen eta eiheran ehaiten). Aska berean egiten zen ogia eta mestura. Mesturaren pasta (« ohotsa » deitzen zena : irina+ura+gatza+altxagarria) burdinezko zerko batean ezartzen zen, zerko horren zola eta inguruak gaztain ostoz estali eta. Zortzi ahoren asetzeko 3 zerko erre behar ziren astero.

5. Eguneroko eta besta egunetako janaria

- **Erref**: EZB-001/005
- **Iraupena**: 0:02:40. **Hasi**: 00:16:54. **Bukatu**: 00:19:34

- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa

Laburpena:
Baxenabarreko etxaldetan, goizetan baratxuri salda eta arto eta esnerekin gosaltzen zen. Eguerdian saltsak jaten ziren (atzarkia eta honekin batera tripa salda),edo xerrikia. Xerria eguneroko janaria zen (bi xerri hiltzen ziren etxalde askotan). Arratsaskarietan : ogi eta gasna, edo ere xokolatea (erosten zena, kafea eta zukrea bezala) ematen zen. Arnoa bi pinta ta erdiko xahakoetan erosten zen (2 xahakotra astean). Besta egunetan, oilaskoa eta oiloa emaiten zen. Oiloa saldan irakin eta, haragiz beterik xerbitxatzen zen (« farcie »).

6. Igandetako eguna Ezterenzubin 1930 hamarkadan.

- **Erref**: EZB-001/006
- **Iraupena**: 0:05:51. **Hasi**: 00:19:34. **Bukatu**: 00:25:25
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa
- Aisia » Kirola » Pilota
- Aisia » Taberna giroa » Jokoak

Laburpena:
Igandetan 16-17 urteko gazte andana ederra (60-70) biltzen zen Ezterenzubiko elizan, bai goizeko mezan, bai arratsaldeko bezperetan. Ondotik pilotan eta musean ere aritzen ziren ilunean berriz etxera sartu arte.

7. Donibane Garaziko merkatua

- **Erref**: EZB-001/007
- **Iraupena**: 0:02:10. **Hasi**: 00:25:25. **Bukatu**: 00:27:35
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera

Laburpena:
Merkatu egunean, kabalak (ahatxe, atzar) oinez jeusten ziren herrira eta handik Hariñordokiren autoak zaramatzan Donibane-Garazira. Axuriak astoz eramaten ziren, zangoak estekaturik (6 axuri asto batean). Garai hartan ez zen biderik herrira heltzeko.

8. Mutil ezkondu arte (1940-1944).

- **Erref**: EZB-001/008
- **Iraupena**: 0:09:20. **Hasi**: 00:27:35. **Bukatu**: 00:36:55
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Neskameak

Laburpena:
XX.mendearen lehen erdian, hain ziren familiak handiak (10-12 haur banabeste), adin batetik goiti eta ezkondu arte gazte guziak joaiten ziren mutil (mutikoak) edo segi (neskatoak). Lagunek bezala egin zuen beraz Louis Biscaichipy-k : mutil egon zen 3 urtez (haragitako aharien zain lehenik, artzain eta gasna egiten ondotik) bere emaztearen etxondora ezkondu aintzin, Ezterenzubi Benttara. Honat ezkondu bezain laster (1944), bere emaztearen 9 haurrideak joan ziren heiek ere etxetik kanpo, mutil edo sehi izaiteko.

9. Kontrabanda Esterenzubin

- **Erref**: EZB-001/009
- **Iraupena**: 0:05:56. **Hasi**: 00:36:55. **Bukatu**: 00:42:51
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Kontrabandoa

Laburpena:
XX.mendearen lehen erdian, laborari etxetako lana ez zen erraza : dena eskuz egiten zen (tailuz, aitzurrez, arrastaluz). Beharrik belaunaldi desberdinek, xahar eta gazte, elgar laguntzen zuten. Halere, holako lanek ez zuten sos handirik erakartzen. Mugatik aski hurbil ziren laborari etxeetan, preziagarri izaiten zen kontrabandaren ekarpena (behorrak eta mandoak).

10. Etxe berri baten eraikitzea 1958an Ezterenzubiko mendian

- **Erref**: EZB-001/010
- **Iraupena**: 0:10:35. **Hasi**: 00:42:51. **Bukatu**: 00:53:26
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Iritziak » Antzinako bizimoduari buruzkoak

Laburpena:
Garai hartan etxe berri baten eraikitzea ez zen afera ttipia. Alta gertatzen zen laborari etxe batzu ttipiegiak eta xaharregiak izaitea familia baten aterbetzen segitzeko. Louis Biscaichipyk erabakia hartu zuenean, lehenik aminarreba konbentzitu behar izan zuen eta « garbitasunak » edo « arrañamenduak » egin (azken 3 belaunaldietako ondoriotasuna ez zen sekulan argitua izan). Ondotik materiala guzia (zura, blokeak, sablea) etxera hurbildu behar izan zuen eta honek berak 2 urte iraun zuen !

11. Ameriketara abiatzea 1969an

- **Erref**: EZB-001/011
- **Iraupena**: 0:02:46. **Hasi**: 00:53:26. **Bukatu**: 00:56:12
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Diaspora » Disporara bidaia » Diasporara joateko arrazoiak
- Diaspora » Lana diasporan » Artzainak eta kanperoak diasporan

Laburpena:
Baxenabarreko etxalde askotakoak, goiz edo berant, joan dira Ameriketara. Louis Biscaichipy alargundu denean, 49 urtetan, joan da arrebarengana Kaliforniara, etxaldea eta 6 haur utziz seme zaharrenaren gain (haur gazteenak 9 urte zituela). Han egon da artzain 6 urtez (1975 arte).

12. Artzain bizia Kalifornian

- **Erref**: EZB-001/012
- **Iraupena**: 0:02:35. **Hasi**: 00:56:12. **Bukatu**: 00:58:47
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Diaspora » Lana diasporan » Artzainak eta kanperoak diasporan

Laburpena:
Udan larretan egoiten ziren artzainak eta neguan luzerna tokietan. Nagusiarekilako harremana ez zen beti ona. Louis Biscaichipy, lehen 6 hilabeteak iragan eta, nagusiz aldatu zen. Gainerateko 5 urtez, biziki harreman ona ukan du bere « majordome » delakoarekin.

13. Artzain bizia neguan Kalifornian

- **Erref**: EZB-001/013
- **Iraupena**: 0:03:06. **Hasi**: 00:58:47. **Bukatu**: 01:01:53
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Baserria » Baserriko lanak » Ardogintza

Laburpena:
Neguan, deizteko tenorean, artzainak luzernetara jeusten ziren. 10-15 luzerna hektara pezaka hesten zituzten, korraleak eginez toki batean eta berantago deseginez beste toki batean ezartzeko.. Louis Biscaichipy-k dionaz janari ona ukaiten omen zuten Kaliforniako artzainek ; arnoa ere ematen zieten.

14. Artzain bizia udan Kalifornian

- **Erref**: EZB-001/014
- **Iraupena**: 0:06:50. **Hasi**: 01:01:53. **Bukatu**: 01:08:43
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Diaspora » Lana diasporan » Artzainak eta kanperoak diasporan

Laburpena:
Udan larretan ("loom"-etan) egoiten ziren artzainak. Ameriketako armadak Kaliforniako larre gune batzu hesten zituen udan, 700-800 soldadoek beren ariketa militarrak hor egin zitzaten (Nafarroako Bardeetan bezala). Artzainek gune horietarik kanpo atxiki behar zituzten beren ardiak. Uda ederrak iragaiten zituzten artzainek, arratsaldeak aski trankil zituztelarik iluntzea arte.

15. Ardien erditzea

- **Erref**: EZB-001/015
- **Iraupena**: 0:02:17. **Hasi**: 01:08:43. **Bukatu**: 01:11:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Diaspora » Lana diasporan » Artzainak eta kanperoak diasporan

Laburpena:
Buruilean hasten dira erditzen ardiak eta segitzen dute eguberri arte. Asko maite zuen sasoin hori eta bereziki ardi ernarien segitzea. Azken urteetan, mendira joaiteko orde, Louis ardi berankorrekin egoiten zen beherean.

16. Kaliforniako artzainaren oporrak

- **Erref**: EZB-001/016
- **Iraupena**: 0:03:51. **Hasi**: 01:11:00. **Bukatu**: 01:14:51
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Diaspora » Lana diasporan » Artzainak eta kanperoak diasporan
- Diaspora » Euskaldunak diasporan » Euskal Herriarekin harremana
- Diaspora » Euskaldunak diasporan » Diasporatik itzulera
- Diaspora » Ohiturak eta bizimodua diasporan » Familia eta harremanak diasporan

Laburpena:
Artzainak bakantzetaz baliatzen ziren han berean zauzkaten familiaren eta herritarren ikusteko. Batzutan Euskal Herrira ere etortzen ziren. Louis Biscaichipy-k Chinoko arrebaren etxean iragaiten zituen bakantzak (25 egun urtean). Salbu 1973an, lau urteren buruan, bere gozalabaren ezteietaz baliatu zen Euskal Herrira itzultzeko eta bere familiaz gozatzeko. Bi urteren buruan, 1975ean, definitiboki sartu zen Ezterenzubira bere semea Jean-Pierre laguntzeko etxaldeko lanetan.

17. Ameriketan irabazi dirua

- **Erref**: EZB-001/017
- **Iraupena**: 0:01:31. **Hasi**: 01:14:51. **Bukatu**: 01:16:22
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Diaspora » Lana diasporan » Artzainak eta kanperoak diasporan
- Diaspora » Disporara bidaia » Diasporara joateko arrazoiak

Laburpena:
Ameriketara joaiteko arrazoietarik bat ekonomikoa zen : lan bat lortzea eta dirua irabaztea. Baxenabarreko etxalde batzu xutik egon dira « Amerikanoen » diru laguntzari esker. Louis Biscaichipy-k ere bere familia lagundu ahal izan du han irabazten zuenarekin. Artzaina, bere mendi ta larretan, gastu handirik egin gabe bizi baitzen.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.
2026-11-18

CC-by-sa | **Ahotsak.eus**
Badihardugu Euskara Elkartea
Markeskua Jauregia, 20600 Eibar
943121775 - ahotsak@ahotsak.com